

„2024. márciusban 14 késszúrással ölt meg egy tamási nő volt férje, aki négy évet ült börtönben, mert megromlott kapcsolatuk miatt folyamatosan azzal fenyegette volt feleségét és annak új párját, hogy megöli őket. Egyik alkalommal közös, 17 éves fiuk segítségével egy székhez kötözte a nőt, hogy megfélemlítse. A gyilkosság előtt pár héttel szabadult.” (idézet egy 2024. márciusi újságcikkből)

EGY LEHETSÉGES DEFINÍCIÓ

A zaklatás – angol szakszóval harassment – az elkövető olyan magatartásainak sorozata, melyek egy másik személyt kellemetlen helyzetbe hoznak, megrémítenek, megfélemlítenek abból a célból, hogy az illetőt olyasvalami megtételére, vagy az attól való tartózkodásra kényszerítsék, amit ő egyébként nem lenne köteles megtenni, vagy megtehetne.

Ez a rövid és tömör meghatározás a zaklatás több formájára igaz lehet; a munkahelyen, oktatási intézményekben nap mint nap megvalósuló szexuális zaklatásra éppúgy, mint a közéleti személyiségeket, sztárokat gyakran érő, általában rajongóik részéről tanúsított zaklatásra.

FENYEGETŐ ZAKLATÁS INTIM PARTNEREK KÖZÖTT

A fenti példától mégis jól elkülöníthető cselekmény a fenyegető zaklatás – angol szakkifejezéssel stalking –, amelyet főként volt intim partnerek (volt házastársak, volt élettársak, volt partnerek) követnek el. Míg a zaklatás egyéb formáinál nem, vagy nem feltétlenül képezi a jelenség alapját korábbi, bántalmazó kapcsolat, addig a stalking intim partnerek közt kialakuló esetei jellemzően ilyen előzményekkel bírnak. Ez alól csak azok az esetek kivételek, amikor a felek sosem voltak partnerek, de a zaklatónak rögeszméjévé vált, hogy áldozatának járnia kellett volna vele. Itt tehát egy, a bántalmazó által elképzelt érzelmi viszonyról, partnerkapcsolatról van szó. Ettől válik a fenyegető zaklatás még fenyegetőbbé; a bántalmazás „forgatókönyve” ugyanis ekkorra mind a bántalmazóban, mind pedig az áldozatban kialakul, így a bántalmazási folyamat – amely nem ritkán a bántalmazott meg ölésével végződik – felgyorsul.

A FENYEGETŐ ZAKLATÁS FORMÁI

A fenyegető zaklatás megnyilvánulási formái széles skálán mozognak, melynek egyik oldalán az életveszélyes fenyege-

tés áll, másik végétét pedig a zaklató önostorozó békülési kísérletei képezik. A leggyakrabban előforduló elkövetési magatartások: az áldozat követése, fotók, video felvételek készítése az áldozatról, támogatóiról, naponta levelek, e-mailek küldése, hívogatás telefonon, fenyegető vagy békülő sms-ek küldözgetése, rábeszélés üzenetrogzítóre, új partner zaklatása, károkozás az áldozat vagyontárgyaiban, áldozat megpofozása, leköpése, ruhájának ráncigálása, megverés, az áldozat arcának megsebesítése, mely maradandó nyommal jár, bírósági, közigazgatási eljárások tömeges indítása, az áldozat zaklatásának életvitelszerű üzése.

Bár a fenyegető zaklatás tárgykörébe tartozó egyes „részcselekmények” gyakran nem érik el a bűncselekmény mértékét, együttesen mégis olyan helyzetet képesek előidézni, melyben az áldozat – aki gyakran gyermekével menekül volt partnere elől – élete ellehetetlenül. Az áldozatok megfelelő védelme csak olyan szabályozással érhető el, amely figyelembe veszi a stalking jelenségének folyamatjellegét és az életvitelt ellehetetlenítő súlyát. Azt, hogy az egymást követő szisztematikus cselekmények egyre nagyobb kontrollt biztosítanak a bántalmazó számára, melynek hatására az áldozat – különösen a rendvédelmi szervek ismereteinek és készségének hiányában – egyre kevésbé képes érdekeivel megegyező cselekvésre.

Miért nincsen ezekben az esetekben olyan jogszabály, hatóság, intézményrendszer, amely képes megállítani a fenti folyamatot, és megteremteni az áldozatok biztonságát? Az intézményrendszer képtelensége a fenyegető zaklatás elleni fellépésre jól modellezi a szélesebb társadalmi környezet viszonyulását a strukturális erőszak jelenségéhez. E környezet általános értékrendszere szerint a zaklató megnyilvánulásai (állandó telefonálások, az áldozat követése, a minden áron való „kibékülés”) nem a férfiúi előjogokon alapuló diszkrimináció, birtoklás és kényszerítés jelei, hanem éppen ellenkezőleg: a „szerelem”, a „ragaszkodás” bizonyítékai. Hányszor olvassuk a bulvársajtóban a volt partner meggyilkolásáról szóló hírek kommentárjaként: „szerelemfáltésból”, „féltekenységéből”, „ha az enyém nem leszel, másé se legyél”.

Ez a szemléletmód – az áldozatok hibáztatásán, ügyük bagatellizálásán, valamint az elkövetők erkölcsi és büntetőjogi felmentésén keresztül – tükröződik az igazságszolgáltatás és a hatóságok munkájában is.

A FENYEGETŐ ZAKLATÁS KAPCSOLATA A CSALÁDON BELÜLI, NŐK ELLENI ERŐSZAKKAL

Az intim partnerek közötti fenyegető zaklatás a nők elleni

erőszak egyik megnyilvánulási formája. Nemzetközi kutatások tanúsága szerint a stalking áldozatainak – az intim partnerek közötti erőszak mutatóihoz hasonlóan – megközelítőleg 85%-a nő. Ahogyan a családon belüli/nők elleni erőszak eseteire jellemző, hogy a bántalmazó férfi magatartását az áldozat feletti uralom megszerzése, gyakorlása, illetve annak megtartása végett gyakorolja; ugyanúgy igaz ez a fenyegető zaklatás eseteire is. Ebből fakadóan – mivel a stalking közvetlenül az együttélés megszűnte után aktualizálódik – a jelenség a bántalmazó kapcsolat folytatásaként, tovább éléseként fogható fel. A szereplők, a bántalmazás iránya és motívuma tehát megegyezik. Ugyanígy a zaklatás sértettre gyakorolt következményei is. A fenyegető zaklatás eredményeképpen az áldozat komoly lelki, egészségi és fizikai károsodást szenvedhet el. Így előfordulhat önhibáztatás, szégyenérzet, rettegés, sokk, önértékelési zavar, önbizalomvesztés, depresszió, érzelmi bénultság, elszigetelődés, általános bizalomvesztés, munkavégzési/tanulási képességek csökkenése vagy elvesztése, öngyilkossági késztetések, gyilkos düh érzete a zaklató felé, alvászavar, rémálmok, fóbiák és pánikrohamok, emésztési problémák, súly-problémák, krónikus fejfájás, bőrbetegségek, légzési nehézségek, anyag abúzusok és Poszt Traumás Stressz Zavar (PTSD). Fontos szerepe lehet ugyanakkor annak az új élethelyzetnek, amely a szereplők különélésével áll elő. A korábbi kapcsolat – a kontroll gyakorlásának színtere – megváltozik. Tapasztalatok szerint a bántalmazás e stádiumában a bántalmazottakra rendkívül nagy veszély leselkedik.

ADATOK A FENYEGETŐ ZAKLATÁSRÓL

Jogrendszerünk nem ismeri a fenyegető zaklatás fogalmát, hivatalos adatok így nem állnak rendelkezésre ezen a téren. Amit lehet tudni, hogy a zaklatás miatt indult eljárások száma 2008 és 2012 között folyamatosan növekedett (2012-ben 7876 eljárás indult – ez naponta több, mint 20 feljelentést jelent), majd 2012 és 2018 között folyamatosan csökkent, majd azóta konstans évi 4-5000 között van az esetszám. A fenyegető zaklatásra vonatkozóan a nemzetközi felmérések adnak iránymutatást a jelenség gyakoriságáról és következményeiről.

Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (FRA) 2014 márciusában közzétett, a világ eddigi legátfogóbb kutatásából az derül ki, hogy az EU 28 tagállamában a felnőtt nők 18%-a szenvedett el fenyegető zaklatást, s 21%-uk esetében ez több, mint 2 éven keresztül zajlott.

Ez a szám 9 millió nőt jelent, akik egy adott évben fenyegető

zaklatás áldozatává válnak. A FRA-jelentés Magyarországra vonatkozó adatai rámutatnak, hogy bár a fenyegető zaklatásról a magyar nőknek csak 12%-a számolt be, de a 26%-os EU-átlaggal szemben hazánkban csupán az esetek 15%-a került a rendőrség látókörébe. A fenti kutatások arra is rávilágítottak, hogy a fenyegető zaklatás áldozatainak legnagyobb része a volt partnerük által zaklatott nők köréből kerül ki, akik a zaklatás több – átlagosan esetenként öt – megnyilvánulási formáját szenvedték el. Kiderül még az eredményekből, hogy e módszerek közül a fizikai bántalmazás aránya 20–40% között mozog; ami a volt intim partnerek közti zaklatások esetén 81%-ig emelkedik.

A MAGYAR JOGI SZABÁLYOZÁS

Mint arra már utaltunk, a fenyegető zaklatás jelenségét szabályozó tényállás a magyar jogrendszerben mindmáig nem létezik. 2008. január 1-je óta azonban büntetendő cselekmény a zaklatás. A törvény értelmében zaklatást követ el „aki abból a célból, hogy mást megfélemlítsen, vagy más magánéletébe, illetőleg mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, őt rendszeresen vagy tartósan háborgatja” (2012. évi C. törvény 222. §). Ezen kívül az elkövetési magatartások körébe tartozik a veszélyes fenyegetés is. A zaklatás csak magánindítványra büntetendő cselekmény, vagyis az eljárás megindulásának feltétele az áldozat feljelentésének megtétele 1 hónapon belül. Akár három évig terjedő szabadságvesztés is lehet a szankció, ha a zaklatás sértettje jelenlegi vagy volt házastárs, élettárs, az elkövető nevelése, gondozása, felügyelete vagy gyógykezelése alatt álló személy, illetve hatalmi vagy befolyási helyzettel visszaélve követik el. A zaklatás büntetőjogi tényállása ugyan lefedi a stalking bizonyos megnyilvánulási formáit, de alapvetően eltérő jelenségek szabályozására szolgál. Ez egyrészt kiragadja a folyamat jellegű fenyegető zaklatás egyes részcselekményeit azok összefüggéseiből, másrészt nem ismeri el annak súlyosságát mint az ölési cselekmények egyik jellemző előjátékát, tovább veszélyeztetve ezzel az áldozatok biztonságát. A családon belüli/nők elleni erőszak eseteiben – így fenyegető zaklatás esetén is – csak olyan szabályozás lehet eredményes, amely tekintetbe veszi a szabályozandó jelenség természetét, működési mechanizmusát; és ezekre megfelelő hatékonysággal reagál.

A PATENT Egyesület ingyenes jogsegélyvonala elérhető a **06 80 80 80 81** számon **szerda 16-18 óra** és **csütörtök 10-12 óra** között.

Emailben: jog@patent.org.hu

A NANE segélyvonala nők és gyerekek elleni erőszak áldozatainak és segítőknek elérhető a **06 80 505 101** számon **hétfő, kedd, csütörtök, péntek este 18-22 óra, kedden 8-12 és szerdán 12-14 óra** között.

NANE
NŐK A NŐKÉRT EGYÜTT
AZ ERŐSZAK ELLEN EGYESÜLET

**KÉRJÜK, TÁMOGASSA A BÁNTALMAZOTT NŐKET ÉS GYEREKEKET
SEGÍTŐ SZERVEZETEKET!**

PATENT.ORG.HU/SUPPORT
NANE.HU/TAMOGATAS

PATENT EGYESÜLET ADÓSZÁMA: 18192249-1-41
NANE EGYESÜLET ADÓSZÁMA: 18060339-1-42

A szórólapok frissítését és újranyomását 2024-ben a Francia Intézet és a Francia Nagykövetség támogatta.

**AMBASSADE
DE FRANCE
EN HONGRIE**
*Liberté
Égalité
Fraternité*

NŐK JOGA SOROZAT

A FENYEGETŐ ZAKLATÁS

**A NŐK ELLENI ERŐSZAK ÉS DISZKRIMINÁCIÓ BÁRMELY
FORMÁJA ELLEN AZ ÁLDOZATOT VÉDELEM ILLETI MEG.
EZ MINDEN NŐ EMBERI JOGA.**